

Notes i Ressenyes

LA VEGETACIÓ

Josep M. Llorach i Garcia

IEV "Per conèixer l'Alt Camp", 2, Valls 1996

per Francesc Cobler Martínez

El segon volum de la col·lecció de l'IEV "Per conèixer l'Alt Camp", orientada a la divulgació i l'estudi dels diferents aspectes de la comarca, i que en particular constitueix una eina de treball pels docents que hi treballem, ha sigut encomanat a Josep M. Llorach, un biòleg amb un provat coneixement del territori i sobradament conegut per tots els mestres i naturalistes de la zona per la seva magnífica tasca al capdavant de l'escola de natura "Cel Rogent", on molts dels nostres alumnes han començat a descobrir i interessar-se pel medi natural.

El llibre està dedicat a la vegetació, un dels principals constituents del paisatge natural, en general força valorat, però d'altra banda desconegut. Així, la vegetació sol ser tractada de forma marginal o superficial als plans d'estudis, potser per la part de coneixements concrets de cada indret que comporta, i que no són recollits en les obres editorials d'abast ampli o per la mateixa dificultat de identificació de les plantes i les comunitats que constitueixen per part de les persones que no són especialistes. L'obra omple aquest espai i ens proporciona aquests coneixements bàsics que ens permetran abordar el seu estudi centrat en l'entorn que ens és més proper.

D'altra banda, tot i que tenim publicats alguns treballs específics sobre determinades comunitats vegetals de l'Alt Camp, la relació dels quals podeu trobar a la bibliografia que ens proporciona el mateix autor, no disposàvem fins ara de cap obra global de síntesi sobre aquest tema centrada en la comarca. Sense pretendre ser una obra tècnica i exhaustiva sobre vegetació, aconseguim proporcionar una primera aproximació força completa de les comunitats vegetals del territori, de les principals espècies que les formen, la seva localització geogràfica i l'estat de conservació en què es troben.

La vegetació, en aparença homogènia, presenta una forta disparitat en funció dels diferents ambients i de la intervenció humana. El primer capítol ens presenta de forma breu, però suficient, les dades geogràfiques, geològiques i climàtiques que condicionen de manera decisiva les formes de vegetació que podem trobar representades en funció de les variacions d'aquests factors. A continuació, en una sèrie d'apartats que formen la primera part del llibre, ens són relacionades les diferents comunitats que hi són presents. Llorach comença per les que ocupen un territori més ampli, criteri que no seria l'habitual en una obra tècnica, on una ordenació sistemàtica començaria per les comunitats arbòries climàtiques, però que sí que sembla el més adequat per ajudar de forma pràctica el no

especialista que s'inicia en la descoberta del medi vegetal. De cada una d'aquestes, ens ofereix les seves característiques i la seva situació a la comarca.

Així, en primer lloc, trobem descrites les comunitats ruderals i arvenses lligades a les activitats humanes i que, per tant, són les més comunes a casa nostra, on una gran part de la comarca de baixa altitud i relativament plana apareix poblada des de fa segles i està sotmesa quasi en la seva totalitat a l'ús agrícola. Els camps d'ametllers, avellaners, oliveres, horts i vores de camins presenten tot un conjunt de plantes herbàcies, que depenen de la intervenció del pagès, que resulta força variat i que, no per comú, està mancat d'interès i bellesa.

Les brolles i les garrigues són tractades a continuació. Es tracta de comunitats arbustives, en molts casos d'origen secundari, que es formen allà on la vegetació anterior ha sigut alterada, en la major part dels casos pels incendis forestals, o en conreus abandonats de fa temps. Destacada la gran extensió que ocupen a la zona del Pont d'Armentera cap al nord i a la zona compresa entre la Riba i Alcover, en tots dos casos a causa dels incendis. De la zona del Pont, l'autor en comenta l'interès que presenta com a punt que cal estudiar pel seu bon estat actual de recuperació. Disposem també d'un estudi florístic de la conca del Gaià, anterior als incendis, on són esmentades nombroses espècies de plantes d'aquesta localitat i seria, per tant, interessant comprovar fins a quin grau han sigut afectades o fins i tot si han desaparegut. També cita la presència del margalló, petita palmera pròpia d'ambients litorals que a la comarca apareix en diversos punts encara que no arriba a formar comunitats ben constituïdes, però que cal ressaltar per tractar-se de l'única palmera autòctona de què disposem i que malgrat la seva protecció legal hem vist en massa ocasions malmesa i fins i tot arrabassada amb finalitats de dubtós interès.

Del capítol dedicat a les pinedes, en podem destacar els dibuixos i les descripcions de les diverses espècies de pins que podem trobar en les nostres sortides. L'autor aprofita aquest apartat per fer una referència a la relació existent entre el foc i la vegetació mediterrània, que no sempre ha sigut ben entesa.

Fa també un bon recull de les principals comunitats de ribera, començant per l'albereda, de la qual una mostra destacada es troba a les vores del Gaià. La reconeguda albereda de Santes Creus presenta actualment un estat de conservació que fa témer pel seu futur, tant per la sobrefreqüentació a què està sotmesa, com per les actuacions, no sempre encertades, que s'hi fan pel que sembla amb un criteri exclusivament utilitari. Són també comentades les salzedes, els tamarigars, etc. o la presència de plantes no freqüents com la murtra.

El bosc més característic de les terres mediterrànies, l'alzinar i també les més pobrament representades rouredes, tanquen aquesta part i són aprofitades per l'autor, com també fa en els altres apartats, per introduir-hi observacions detallades sobre les plantes que les formen i les adaptacions que presenten.

A banda del text principal, trobem una sèrie de requadres complementaris amb informació de caire més teòric dedicada a la ciència del paisatge vegetal, que ens ajudaran a comprendre el perquè dels diferents paisatges i com aquests canvien en l'espai i evolucionen en el temps.

La segona part, *Estudiem la nostra vegetació*, ens proporciona una sèrie de tècniques senzilles i mètodes de treball que podem utilitzar o adaptar en les nostres concrecions

encaminades a l'estudi de la vegetació. Una tercera part, *Itineraris*, ens descriu detalladament cinc rutes que poden ser seguides amb facilitat i on podem observar gran part de les comunitats esmentades.

En resum, es tracta d'una obra amb una exposició senzilla i clara que constitueix una síntesi acurada de la vegetació comarcal, amb valors didàctics i naturalistes per les nombroses observacions que impregnen el text de respecte, estimació i apropament a la descoberta del medi. Està ben complementat amb nombroses il·lustracions i fotografies, però, sobretot, voldríem agrair, per l'ajuda inestimable que representa, l'esforç emprat en l'edició del *Mapa del paisatge vegetal de l'Alt Camp* que l'acompanyi, fruit, sens dubte, de moltes hores de treball personal de l'autor dedicades a l'estudi de les nostres terres i a la labor editorial de l'IEV. El mapa, a més de presentar les comunitats amb un alt grau de precisió geogràfica, recull la vegetació en l'estat actual en què es troba i no es limita a representar de forma aproximada la vegetació potencial (la que podrien esperar trobar-hi). Està editat en color i a escala 1:70.000.